

**VALTIONEUVOSTON ASETUS ELPYMIS- JA PALAUTUMISTUKIVÄLINEESTÄ
ANNETTAVAA TUKEA KOSKEVISTA RISKIENHALLINTA- JA
PETOSTENTORJUNTATOIMISTA****1. Johdanto**

Valtioneuvoston asetuksessa säädetään Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta annetussa laissa (jäljempänä *elpymis- ja palautumistukivälinelaki*) tarkoitettun tukiviranomaisen riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimista Euroopan unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi.

Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan 12.10.2024.

2. Tausta

Elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/241 (jäljempänä *tukivälineasetus*) 22 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden, jotka saavat tai lainaavat tukivälineestä varoja, on tukivälinettä täytäntöön pannaan toteutettava kaikki asianmukaiset toimenpiteet unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi ja sen varmistamiseksi, että tukivälineestä tuettuihin toimenpiteisiin liittyvä varojen käyttö on sovellettavan unionin oikeuden ja kansallisen lainsäädännön mukaista erityisesti petosten, lahjonnan ja eturistiriitojen ehkäisemisen, havaitsemisen ja korjaamisen osalta. Jäsenvaltioiden on tätä varten varmistettava vaikuttava ja tehokas sisäisen valvonnan järjestelmä ja aiheettomasti maksettujen tai virheellisesti käytettyjen määrien takaisinperintä. Jäsenvaltiot voivat käyttää tavanomaisia kansallisia talousarviohallinnon järjestelmiään.

Tukivälineasetuksen 22 artiklan 2 kohdassa asetetaan toimeenpanoon osallistuville viranomaisille yksityiskohtaisempia velvoitteita, joilla pyritään varmistamaan unionin taloudellisten etujen turvaaminen. Myös jäsenvaltion elpymis- ja palautumissuunnitelman arviointikriteerejä koskevassa liitteen V kohdassa 2.10 luetellaan jäsenvaltion hallinto- ja valvontajärjestelmälle asetettavia vaatimuksia. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaa koskevat kansalliset järjestelyt perustuvat lisäksi Suomen suunnitelmaa koskevassa neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä esitettyihin lähtökohtiin.

Kansallisia järjestelyjä koskeva elpymis- ja palautumistukivälinelaki tuli voimaan 4.7.2022. Elpymis- ja palautumistukivälinelain 6 §:n 1 momentin mukaan tukiviranomaisen tehtävänä vastata toimialansa tuen myöntämiseen liittyvistä tehtävistä sekä seurata tuen käyttöä elpymis- ja palautumistukivälinelain 12 §:n mukaisesti. Lisäksi tukiviranomaisen tehtävänä on elpymis- ja palautumistukivälinelain 6 §:n 1 momentin mukaan ilmoittaa elpymis- ja palautumistukivälinevarojen käyttöön liittyvistä rikoksista noudattaen valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 17 §:n 1 momenttia sekä Valtiokonttorin tarvittaessa ilmoitettaviksi määräämistä muista sääntöjenvastaisuuksista valtiovarainministeriölle, valtiovarain controller -toiminnolle, Valtiokonttorille,

asianomaisen hallinnonalan ja toimialan ministeriölle, valtiontalouden tarkastusvirastolle ja Euroopan petostentorjuntavirastolle.

Ajantasaisten ja kattavien riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimien avulla voidaan osaltaan varmentaa, että tukiviranomaisen sisäinen valvonta on järjestetty asianmukaisesti. Riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimien vähimmäisvaatimusten asettaminen tukiviranomaisille on osa toimenpiteitä, joilla varmistetaan unionin taloudellisten etujen turvaaminen.

3. Asetuksen tavoitteet ja sisältö

Valtioneuvoston asetuksen tavoitteena on varmistaa, että elpymis- ja palautumistukivälinelaisissa tarkoitetuilla tukiviranomaisilla on riittävät riskienhallintaa ja petostentorjuntaa koskevat järjestelyt, joilla varmistetaan tukivälineasetuksen 22 artiklan 1 ja 2 kohdassa asetettujen unionin taloudellisten etujen turvaamista koskevien velvoitteiden, elpymis- ja palautumistukivälinelaisissa asetettujen tukiviranomaisen tehtävien ja muiden kansallisesta ja EU-sääntelystä seuraavien velvoitteiden täytyminen.

Asetusta sovelletaan elpymis- ja palautumistukivälinelain 3 §:n 5 kohdassa tarkoitettuihin tukiviranomaisiin.

Asetuksen 2 §:ssä säädetään tukiviranomaisen velvollisuudesta laatia toimintasuunnitelma, jossa kuvataan tukiviranomaisen riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimet.

Tukiviranomaisen toimintasuunnitelman tulee sisältää kuvaus asetuksen 3–5 §:ssä tarkoitetuista toimista tukiviranomaisen toimialaan kuuluvien hankkeiden osalta.

Asetuksen 3 §:ssä säädetään vähimmäisvaatimukset tukiviranomaisen riskienhallinnan toteuttamiseksi. Tukiviranomaisen on toteutettava tukiviranomaisen vastuulle kuuluvien elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteiden riskiarviointi. Riskiarviointia on päivitettävä säännöllisesti 12 kuukauden välein. Riskiarvioinnin on sisällettävä suunnitelma tulosten huomioimisesta tukiviranomaisen toiminnassa. Lisäksi riskiarvioinnin tulee sisältää riskien tunnistaminen, riskien todennäköisyyden ja merkittävyyden arviointi sekä toimet riskien pienentämiseksi ja hallitsemiseksi. Tukiviranomaisen on nimettävä riskienhallinnan vastuutahot ja riskienhallintaan osallistuvat toiminnot tukiviranomaisessa.

Asetuksen 4 §:ssä säädetään petosten, lahjonnan, eturistiriitojen ja päällekkäisen rahoituksen ehkäisemiseen, havaitsemiseen ja korjaamiseen liittyvistä järjestelyistä. Tukivälineasetuksen 22 artiklan 1 kohdassa ja liitteessä V edellytetään, että jäsenvaltioilla on uskottavat menettelyt petosten, lahjonnan ja eturistiriitojen ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja korjaamiseksi. Asetuksen 4 §:ssä säädetään vähimmäisvaatimukset tukiviranomaisen toimille, joilla varmistetaan edellä mainittujen edellytysten täytyminen. Tukiviranomaisen on toteutettava tehokkaat ja oikeasuhtaiset toimet sääntöjenvastaisuuksien ennaltaehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja korjaamiseksi. Asetuksen 4 §:n 2 momentissa säädetään vähimmäisvaatimukset toimille, jotka tukiviranomaisen on toteutettava väärinkäytösten torjumiseksi. Lisäksi tukiviranomaisen on nimettävä petostentorjunnan vastuutahot tukiviranomaisessa.

Asetuksen 5 §:ssä säädetään tukiviranomaisen velvollisuudesta valvoa sääntöjenvastaisuuksia tukiviranomaisen toimialaan kuuluvissa hankkeissa. Tukiviranomaisen on seurattava

säännöllisesti sääntöjenvastaisuuksia unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi ja sen varmistamiseksi, että tukivälineestä tuettu varojenkäyttö on sovellettavan unionin oikeuden ja kansallisen lainsäädännön mukaista. Valvonnan toteuttamiseksi tukiviranomaisen on laadittava valvontasuunnitelma, jonka on täytettävä asetuksen 5 §:n 2 momentissa säädetyt vaatimukset. Valvontasuunnitelman on perustuttava asetuksen 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun riskiarviointiin.

Asetuksen 6 §:ssä säädetään riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimia koskevan toimintasuunnitelman antamista koskevasta menettelystä. Toimintasuunnitelma toimitetaan valtiovarainministeriölle kirjallisesti tai sähköistä menettelyä käyttäen. Riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimia koskeva toimintasuunnitelma toimitetaan kolmen kuukauden kuluessa asetuksen voimaantulosta.

4. Asetuksenantovaltuus

Elpymis- ja palautumistukivälinelain 6 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tukiviranomaisen tehtävistä. Tukiviranomaisen riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimet ovat osa tuen myöntämiseen liittyviä tehtäviä sekä osa tuen käytön seuranta- ja valvontaa.

5. Asetuksen vaikutukset

Tukiviranomaisen riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimet ovat osa elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpanoa Suomessa, mistä säädetään elpymis- ja palautumistukivälineissä. Lain vaikutuksia hallinnonalojen ja muille viranomaisille on kuvattu laiksi Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta annetun hallituksen esityksen (HE 65/2022 vp) 4 luvussa. Asetuksesta ei aiheudu viranomaisille vaikutuksia, joita ei olisi otettu huomioon hallituksen esityksessä. Asetuksella ei siten ole välittömiä vaikutuksia valtiontalouteen. Asetuksen antaminen selkeyttää niin tukiviranomaisten ja ministeriöiden kuin valtiovarainministeriön toimintaa, koska siinä määritellään vähimmäisvaatimukset tukiviranomaisen riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimille.

6. Asian valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä. Ehdotuksen teknisen luonteen vuoksi asetusluonnoksen osalta ei ole pyydetty lausuntoja. Riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimia ja asetusehdotusta on käsitelty Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoa seuraavassa ja koordinoivassa työryhmässä.